

Înalta Curte de Casație și Justiție
Secțiile Unite

Hotărârea nr.1
Ședința din 10 mai 2017

Sub președinția doamnei judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție,

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. c) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-a întrunit pentru sesizarea Curții Constituționale în vederea exercitării controlului de constituționalitate, înainte de promulgare, a Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (PL-x nr. 107/2017).

Sesizarea este legitimată constituțional de dispozițiile art. 146 lit. a) din Constituția României și de prevederile art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, care prevăd dreptul Înaltei Curți de Casație și Justiție de a sesiza Curtea Constituțională pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare.

Din totalul de 102 judecători în funcție, au fost prezenți 85 judecători.

În urma dezbaterilor, deliberând, Secțiile Unite au hotărât să fie sesizată Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor *art. II și art. III din Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă* (PL-x nr. 107/2017), în raport cu dispozițiile art. 61 alin. (2) din Constituție privind principiul bicameralismului, cu dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție cu referire la claritatea și previzibilitatea legii, precum și cu dispozițiile art. 20 alin. (2) din Constituție raportate la art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sub aspectul securității raporturilor juridice, pentru următoarele considerente:

I. În raport cu dispozițiile art. 61 alin. (2) din Constituție privind principiul bicameralismului:

În conformitate cu dispozițiile art. 61 alin. (2) din Constituție, care consacră principiul bicameralismului, „Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.”

Cu privire la principiul bicameralismului, în considerentele Deciziei nr. 62/2017 (publicată în M. Of. nr. 161 din 3 martie 2017), Curtea Constituțională a reținut că *modificările și completările pe care Camera decizională le aduce asupra propunerii legislative adoptate de prima Cameră sesizată trebuie să se raporteze la materia avută în vedere de inițiator și la forma în care a fost reglementată de prima Cameră. Altfel, se ajunge la situația ca o singură Cameră, și anume Camera decizională, să legifereze în mod exclusiv, ceea ce contravine principiului bicameralismului (a se vedea în acest sens Decizia nr. 472 din 22 aprilie 2008, publicată în M. Of. nr. 336 din 30 aprilie 2008). Pe cale jurisprudențială (Decizia nr. 710 din 6 mai 2009, publicată în M. Of. nr. 358 din 28 mai 2009, Decizia nr. 413 din 14 aprilie 2010, publicată în M. Of. nr. 291 din 4 mai 2010 sau Decizia nr. 1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în M. Of. nr. 905 din 20 decembrie 2011), Curtea a stabilit două criterii esențiale pentru a se determina cazurile în care prin procedura legislativă se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Întrunirea cumulativă a celor două criterii este de natură a afecta principiul constituțional care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ.*

De asemenea, în considerentele Deciziei nr. 89/2017 (publicată în M. Of. nr. 260 din 13 aprilie 2017), reiterând jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că *principiul bicameralismului se reflectă nu numai în dualismul instituțional în cadrul Parlamentului, care este format din Camera Deputaților și Senat, ci și în cel funcțional. În același timp, ținând seama de indivizibilitatea Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului român și de unicitatea sa ca autoritate legiuitoare a țării, Constituția nu permite adoptarea unei legi de către o singură Cameră, fără ca proiectul de lege să fi fost dezbătut și de cealaltă Cameră. (...) Totodată, Curtea a statuat, prin Decizia nr. 624 din 26 octombrie 2016, publicată în M. Of. nr. 937 din 22 noiembrie 2016, că art. 75 alin. (3) din Constituție, folosind sintagma „decide definitiv” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări. Curtea a subliniat că, în acest caz, Camera decizională nu poate, însă, modifica substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator.*

Examinarea comparativă a Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, în forma

adoptată de Senat și în forma adoptată de Camera Deputaților, conduce la concluzia „existenței unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului.” Astfel, în timp ce forma adoptată de Senat cuprinde un unic articol, potrivit căruia „se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95 din 8 decembrie 2016”, forma adoptată de Camera Deputaților reconfigurează calea extraordinară de atac a revizurii reglementată în Codul de procedură civilă, prin extinderea sferei cazurilor în care poate fi exercitată calea extraordinară de atac a revizurii.

De asemenea, examinarea comparativă a *Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016*, în forma adoptată de Senat și în forma adoptată de Camera Deputaților, conduce la concluzia „existenței unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului.” În acest sens, așa cum s-a relevat, forma adoptată de Senat cuprinde o unică dispoziție de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95 din 8 decembrie 2016, iar forma adoptată de Camera Deputaților cuprinde dispoziții de modificare și completare a Codului de procedură civilă, care nu au format obiectul dezbaterilor parlamentare din Senat.

Prin amendamentele care reconfigurează calea extraordinară de atac a revizurii reglementată în Codul de procedură civilă, Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, „modifică substanțial obiectul de reglementare” al inițiativei legislative și se îndepărtează substanțial de textul adoptat în Senat. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016 are ca obiect de reglementare prorogarea unor termene prevăzute în Legea nr. 2/2013 și instituirea măsurilor practice de natură să pregătească punerea în aplicare a unor dispoziții din Codul de procedură civilă, în obiectul de reglementare al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016 nefiind inclusă modificarea sau completarea dispozițiilor Codului de procedură civilă. Prin modificarea și completarea dispozițiilor Codului de procedură civilă în materia revizurii, Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, transformă în mod substanțial obiectul de reglementare – de la prorogarea unor termene și instituirea măsurilor necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Codul de procedură civilă la modificarea și completarea Codului de procedură civilă – îndepărtându-se, în același timp, în mod substanțial de textul adoptat de Senat, care a aprobat prorogarea termenelor și instituirea măsurilor necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Codul de procedură civilă, fără a amenda Codul de procedură civilă.

Nu în ultimul rând, prin modificarea și completarea Codului de procedură civilă în materia revizurii, Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, se îndepărtează în mod substanțial de obiectivele urmărite de inițiator, limitate la prorogarea unor termene și instituirea măsurilor practice de natură să pregătească punerea în aplicare a unor dispoziții din Codul de procedură civilă.

În consecință, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale, procedura de legiferare nu a respectat dispozițiile constituționale ale art. 61 alin. (2), referitoare la principiul bicameralismului.

II. În raport cu dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție cu referire la claritatea și previzibilitatea legii:

În conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale, reflectată în Decizia nr. 447/2013 (publicată în M. Of. nr. 674 din 1 noiembrie 2013), *art. 1 alin. (5) din Constituție consacră principiul respectării obligatorii a legilor. Pentru a fi respectată de destinatarii săi, legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de claritate și previzibilitate, astfel încât acești destinatari să își poată adapta în mod corespunzător conduita. În acest sens, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa (de exemplu, Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în M. Of. nr. 53 din 23 ianuarie 2012) că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat.*

De asemenea, în Decizia nr. 31/2016 (publicată în M. Of. nr. 117 din 16 februarie 2016), reiterând jurisprudența sa, *Curtea Constituțională a stabilit că trăsătura esențială a statului de drept o constituie supremația Constituției și obligativitatea respectării legii (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 232 din 5 iulie 2001, publicată în M. Of. nr. 727 din 15 noiembrie 2001, Decizia nr. 53 din 25 ianuarie 2011, publicată în M. Of. nr. 90 din 3 februarie 2011 sau Decizia nr. 732 din 16 decembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2015) și că „statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea tuturor legilor și tuturor actelor normative cu aceasta” (Decizia nr. 22 din 27 ianuarie 2004, publicată în M. Of. nr. 233 din 17 martie 2004). În acest sens, Curtea a reținut că una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative și că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se claritatea, precizia și previzibilitatea pe care un text de lege trebuie să le îndeplinească. Curtea a mai constatat că autoritatea legiuitoare, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile mai sus arătate. Referitor la aceste cerințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în mod constant, statuând că o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate - să își corecteze conduita (Hotărârea din 29 martie 2000, pronunțată în Cauza Rotaru împotriva României, Hotărârea din 23 septembrie 1998, pronunțată în Cauza Petra împotriva României), iar cetățeanul trebuie să dispună de informații*

suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat. Pe scurt, legea trebuie să fie, în același timp, accesibilă și previzibilă (Hotărârea din 26 aprilie 1979, pronunțată în Cauza Sunday Times împotriva Regatului Unit). De asemenea, Curtea a constatat că, potrivit art. 8 alin. (4) teza întâi din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, „textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce”, iar potrivit art. 36 alin. (1) din aceeași lege, „actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie.” Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, Curtea a reținut că prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare.

Din perspectiva previzibilității, forma adoptată de Camera Deputaților prevede introducerea unui nou motiv de revizuire în Codul de procedură civilă, prin dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 13, redactate după cum urmează: „13. hotărârea este pronunțată cu încălcarea prevederilor constituționale, chiar dacă aspectul de ordine publică nu a fost invocat în fața instanțelor judecătorești.” Referindu-se la „încălcarea prevederilor constituționale” în general, dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 13 din Codul de procedură civilă nu întrunesc condiția previzibilității, întrucât nu prezintă un grad suficient de precizie pentru a putea fi aplicate.

În plus, pronunțarea unei hotărâri cu încălcarea prevederilor constituționale presupune pronunțarea unei hotărâri pe baza unei dispoziții legale care încalcă prevederile constituționale, iar stabilirea caracterului neconstituțional al unei dispoziții legale constituie un atribut exclusiv al Curții Constituționale. Prin urmare, aplicarea dispozițiilor art. 509 alin. (1) pct. 13 din Codul de procedură civilă implică încălcarea de către instanțele judecătorești a competenței exclusive a Curții Constituționale.

Din perspectiva clarității, forma adoptată de Camera Deputaților prevede introducerea unui nou articolul, art. III, potrivit căruia, în noile cazuri de revizuire, în situațiile în care hotărârea judecătorească sau decizia Curții Constituționale, după caz, este anterioară intrării în vigoare a legii, termenul de exercitare a căii de atac a revizuirii este de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii. Dispozițiile art. III nu permit stabilirea clară a sferei hotărârilor judecătorești care intră sub incidența acestor dispoziții tranzitorii, din redactarea art. III putându-se desprinde concluzia că orice hotărâre judecătorească

pronunțată ulterior intrării în vigoare a Constituției ar putea fi atacată cu revizuire în termen de 12 luni de la intrarea în vigoare a legii.

III. În raport cu dispozițiile art. 20 alin. (2) din Constituție din perspectiva art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sub aspectul securității raporturilor juridice:

În Hotărârea din 7 februarie 2008 pronunțată în Cauza Șerbănescu împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că *dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe, garantat de art. 6 paragraf 1 din Convenție, trebuie interpretat în lumina preambulului Convenției, care enunță supremația dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv de către instanțe unui litigiu să nu mai poată fi pusă în discuție (Brumărescu, § 61). Conform acestui principiu, niciuna dintre părți nu este abilitată să solicite reexaminarea unei hotărâri definitive și executorii cu unicul scop de a obține o reanalizare a cauzei și o nouă hotărâre în cauză. În acest sens, reexaminarea nu trebuie să devină un apel deghizat, iar simplul fapt că ar putea exista două puncte de vedere asupra chestiunii respective nu este un motiv suficient de a rejudeca o cauză. Acestui principiu nu i se poate aduce derogare decât dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Riabykh împotriva Rusiei, nr. 52.854/99, § 52, CEDO 2003-IX).*

De asemenea, în Hotărârea din 4 iunie 2013 pronunțată în Cauza Gridan și alții împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat că *dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe astfel cum este garantat la art. 6 paragraf 1 din Convenție trebuie interpretat în lumina preambulului la Convenție, ale cărui dispoziții relevante afirmă că statul de drept face parte din patrimoniul comun al statelor contractante. Unul dintre aspectele fundamentale ale statului de drept este principiul securității raporturilor juridice, care înseamnă, printre altele, că în cazurile în care instanțele s-au pronunțat în ultimă instanță soluția nu ar mai trebui rediscutată (a se vedea Brumărescu, pct. 61). Principiul securității raporturilor juridice presupune respectarea principiului res judicata (ibid, pct. 62), și anume principiul caracterului definitiv al hotărârilor judecătorești. Acest principiu subliniază faptul că niciuna dintre părți nu are dreptul de a solicita o revizuire a unei hotărâri rămase definitive doar pentru a obține o reaudiere și o nouă pronunțare într-o cauză. Atribuțiile de control ale instanțelor superioare ar trebui exercitate pentru a repara erorile judiciare și pe cele procedurale, și nu pentru a reexamina cauza. Revizuirea nu ar trebui tratată ca un recurs mascat, iar simpla posibilitate de existență a două păreri cu privire la cauză nu constituie un motiv de reexaminare. Îndepărtarea de la acest principiu se justifică numai când aceasta este impusă de circumstanțe semnificative și obligatorii (a se vedea Ryabykh împotriva Rusiei, nr. 52.854/99, pct. 52, CEDO 2003-IX).*

Noile cazuri de revizuire introduse în forma adoptată de Camera Deputaților și, în special, cazul de revizuire prevăzut în art. 509 alin. (1) pct. 13 din Codul de procedură civilă, corelate cu dispozițiile art. III, încalcă principiul securității raporturilor juridice, întrucât au ca efect repunerea în discuție a unui număr semnificativ de hotărâri judecătorești care au dobândit autoritate de lucru judecat.

Prin modificările și completările aduse Codului de procedură civilă, care permit exercitarea căii de atac a revizuirii pentru o gamă largă de noi cazuri, formulate în termeni generali, calea extraordinară de atac a revizuirii este transformată într-o veritabilă cale ordinară de atac, într-un „apel deghizat”, care permite exercitarea unui nou control judiciar cu privire la hotărâri judecătorești intrate în puterea lucrului judecat.

În materie procesual penală, potrivit considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr. 126/2016 (publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016), *întrucât principiul autorității de lucru judecat este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și în ordinea juridică comunitară, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza Stanca Popescu împotriva României, paragraful 99 și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza Ryabykh împotriva Rusiei, paragraful 52). În speță, Curtea constată că motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional. Însă nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte ex tunc actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în Cauza Brumărescu împotriva României, paragraful 61). Având în vedere toate cele arătate, Curtea constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care nu circumstanțiază cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.*

Mutatis mutandis, soluțiile legislative adoptate de Camera Deputaților în art. 509 alin. (1) pct. 12 și pct. 13 din Codul de procedură civilă, precum și în art. III, care nu circumstanțiază cazurile de revizuire privitoare la neconstituționalitate la cauzele în care au fost invocate excepții de neconstituționalitate, contravin Constituției.

De altfel, amendamentele formulate și adoptate în procedura derulată în fața Camerei Deputaților, care vizează noi motive de revizuire și termene diferite de formulare a cererilor, sunt de natură a ridica probleme de neconstituționalitate și în ceea ce privește principiul neretroactivității legii civile.

În consecință, pentru considerentele de mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite

HOTĂRĂȘTE

Sesizarea Curții Constituționale pentru a se pronunța asupra aspectelor de neconstituționalitate cuprinse în Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (PL-x nr. 107/2017).

Anexăm în copie tabelele cu semnături.

Președinte
Judecător Iulia Cristina Tarcea

Prim magistrat asistent
Aneta Ionescu